

HISTÒRIA SOCIAL I POLÍTICA DE LA LLENGUA CATALANA; INDEX.

- 1- L'EVOLUCIÓ DEL CATALÀ, (pas del llatí al català)
 - 1.1-Quan escomença a parlar-se el català.
 - 1.2- El domini àrab. L'element aràbic.

- 2- ELS SEGLES XIII-XIV.
 - 2.1- Context històric.
 - 2.1.1- L'organització de la confederació catalano-aragonesa.
 - 2.1.2- Ocupació de les illes Balears.
 - 2.1.3- Ocupació del País Valencià.
 - 2.1.4- L'expansió Mediterrània, (Sicília, Còrcega i Sardenya, Grècia, Consolats...)
 - 2.2-Situació Sociolingüística.
 - 2.2.1- Els usos lingüístics.
 - 2.2.1.1-Administratius de la Cancelleria Reial.
 - 2.2.1.2-Literaris.
 - 2.2.1.2.1-Prosa religiosa, moralista i oratòria.
 - 2.2.1.2.2-Prosa humanista.
 - 2.2.1.2.3-Literatura narrativa.
 - 2.2.1.2.4-Poesia.

- 3-EL SEGLE XV.
 - 3.1-Context històric.
 - 3.1.1-Situació econòmica i social.
 - 3.1.2-Situació política.
 - 3.2-Ussos socials no literaris.
 - 3.3-Ussos literaris.
 - 3.4-Els noms de la llengua.

- 4-ELS SEGLES XVI-XVII.
 - 4.1.Context històric: de les germanies a la nova planta.
 - 4.1.1-Taula cronològica dels fets polítics i socials.
 - 4.1.2-Taula cronològica dels fets sociolingüístics.
 - 4.2-La utilització de la llengua catalana en els diversos àmbits d'ús.
 - 4.3-Els canvis en l'estructura lingüística.
 - 4.4-Actituds lingüístiques. Les apologies de la llengua.
 - 4.5-Unitat lingüística i el nom de la llengua.
 - 4.6-El model renaixentista de les llengües nacionals.

- 5-EL SEGLE XVIII-
 - 5.1-Context històric.
 - 5.2-La il·lustració.
 - 5.3-Els usos literaris del s.XVIII: La literatura catalana entre el barroc i el romanticisme.
 - 5.4- Les apologies i reivindicacions del català durant la il·lustració.

6-EL SEGLE XIX..

6.1-Context històric.

6.1.1-El regnat de Ferràn VII.

6.1.2-El regnat d'Isabel II.

6.1.3-el sexenni revolucionari.

6.1.4-La restauració.

6.2-Llengua i societat.

6.2.1-De la revolució francesa a la guerra del francès.

6.2.2-Increment de la persecució legal del català.

6.2.3-La renaixença.

6.2.3.1-La vitalitat prerrenacentista.

6.2.3.2-L'arrencada de la renaixença.

6.2.4-El catalanisme polític i l'idioma.

6.2.5-La campanya lingüística de L'aveç.

6.3-L'us literari.

6.3.1-Els Jocs Florals.

7-EL SEGLE XX.

7.1-Context històric.

7.1.1-Regnat d'Alfons XIII.

7.1.2-La segona república i la guerra civil.

7.1.3-La dictadura franquista.

7.1.4-La transició.

7.2-Llengua i societat.

7.2.1-Continua la persecució legal de la llengua.

7.2.2-L'episodi del Lerrouxisme.

7.2.3-Modernisme i Noucentisme.

7.2.4-La Mancomunitat i Prat de la Riba.

7.2.5-El procés de normativització.

7.2.6-La dictadura de Primo de Rivera.

7.2.7-El naixement de l'escola catalana.

7.2.8-Pedagogs i polítics de l'idioma.

7.2.9-Els anys trenta.

7.2.10-La represió de la llengua durant el franquisme.

7.2.11-La situació actual.

7.2.11.1-El secessionisme lingüístic valencià.

8-OPINIÓ PERSONAL.

1-L'EVOLUCIÓ DEL CATALÀ.

1.1-QUAN ESCOMENÇA A PARLARSE EL CATALÀ.

No es pot dir e l'any concret puix és un procés llarg i complex quen va desde la caiguda de l'imperi romà d'occident (s.V) fins a la invasió de la península pels àrabs (s.VIII).

La fragmentació dialectal del llatí vulgar s'accelerà i també les diferències.

Al segle IX al Concili de Tours es van reunir el jerarques de l'Església i obligaren els bisbes a traduir els sermons al romanç degut a que la gent no entenien el llatí culte. Al mateix segle IX i al segle X hi ha documents escrits en llatí amb trets més propis del Català que del llatí. Al segle XI apareixen els documents amb les primeres frases en català, i al segle XII ja s'escriuen textos complets en Català.

La Catalunya Vella era pont entre els territoris de la Marca Hispànica, els quals eren fronteres creades pels francesos per tal d'evitar l'invasió àrab. Al final del segle IX, amb la crisi de la monarquia francesa escomençà la independència, els comtes comencen a fer el seu càrrec hereditari, i anaren fent pactes d'aliança entre els comtats.

Les famílies comtals quedaren subordinades al comtat de Barcelona, i Barcelona prengué un paper hegemònic sobre la resta.

Al segle X són totalment independents, Barcelona esdevé el centre aglutinador.

Al segle XII, Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, es casà amb la filla de Ramon "El monjo", rei aragonès. Aquesta unió es va fer per a conservar la identitat cultural i política, però els comtats catalans estaven expandint-se cap al nord de França.

Durant el segle XII es produïxen intenses relacions, culturals i polítiques, amb Occitània, alguns són vasalls del rei de la confederació catalano-aragonesa. La poesia trovadoresca era escrita en occità, i els autors catalans no escrigueren en català fins el segle XV.

Al segle XII també van aparèixer els primers textos en Català un dels quals va ser el "Forum Iudicum", la qual era una traducció al Català de les lleis visigòtiques. En aquest segle els idiomes parlats a la confederació eren; el llatí, utilitzat en activitats formals; l'occità, utilitzat en comunicacions orals i textos i textos escrits en prosa, i d'altres com l'aragonès, l'àrab i l'hebreu.

1.2-EL DOMINI ÀRAB. L'ELEMENT ÀRÀBIC.

L'ocupació musulmana, que tingué els seus començaments cap al segle VIII, coincideix amb el període de formació de les diferents llengües romàniques. La situació lingüística que es vivia al període de dominació àrab es podia dividir en els següents casos;

El cas d'una població àrab amb l'àrab com a llengua de cultura. El cas d'una població autòctona sota el domini àrab, que continuava parlant la seua llengua romànica. I el cas del gallec, asturià, castellà, aragonès, català, etc... que sorgiren al nucli cristians del nord com a reacció a la dominació àrab.

Hagué una creixent influència àrab a la cultura i la llengua, i distinta a les diferents zones peninsulars, ja que els musulmans no van ocupar durant els mateixos períodes de temps unes i altres zones de Catalunya; a Catalunya la Vella només hi van estar un segle, mentre que a Catalunya la Nova (Lleida i Tortosa) s'hi van estar prop de quatre, i a València van estar gairebé cinc segles i mig.

També hagueren influències de l'àrab quan Catalunya conquerí Sicília, que havia estat dominada pels àrabs molt de temps.

Les croades foren una altra via de contacte amb el món àrab.

2. SEGLES XIII-XIV.

2.1-CONTEXT HISTÒRIC.

2.1.1-L'organització de la confederació catalano-aragonesa.

Als segles X i XI s'adoptà el sistema feudal a Catalunya com estava establert a la resta d'Europa.

Ramón Berenguer construí el primer estat Català aplicant el sistema feudal al qual el poble pla jura homenatge als cavallers i castells, els quals juren homenatge als barons, i aquests als comtes, que al seu torn juren fidelitat al cap d'estat de Barcelona, que és Ramón Berenguer. D'aquesta manera es fundà la dinastia dels Casal de Barcelona, que governà la confederació catalano-aragonesa fins al segle XV. Els descendents acumularen més poder i intentaren estendre el seu domini per l'Occitània mitjançant tractats i aliances, a la vegada que es crea un país amb una cultura pròpia.

A mitjà del segle XII Ramón Berenguer IV ocupà Tortosa i Lleida i al 1150 es creà la confederació amb Aragó, de la qual els reis seràn els comtes dels Casal de Barcelona.

El desenvolupament del catarisme a Occitània atantava directament contra els fonaments jeràrquics i dogmàtics del papat. El papa Inocenci III va promulgar una butlla de croada que anava dirigida contra els francesos.

A Catalunya prengué força una burgesia decidida a ampliar les rutes comercials pel Mediterrani per acabar amb la competència de la flota musulmana mallorquina. La solució per als problemes fou la recerca de territoris d'expansió, els quals eren els pertanyents a l'islam.

2.1.2-Ocupació de les illes Balears.

La conquesta de Mallorca tingué lloc al 1229 i fou producte de la confluència d'interessos de la noblesa. La conquesta d'Eivissa tingué lloc al 1231 i la de Menorca es va produir al 1287.

La composició demogràfica i social va canviar radicalment degut a la eliminació de part de la població musulmana, i l'organització social musulmana basada en la tribu va ser substituïda per un sistema feudal de possessió de les terres. Part de la població musulmana fou reduïda a l'esclavitud o en pocs casos es mantingué lliure gràcies a la conversió religiosa o al pagament de fortes sumes de diners.

Alguns musulmans lliures acabaren adoptant les formes de vida cristianes. La repoblació de les terres abandonades pels musulmans després de la conquesta la van realitzar camperols procedents, sobretot, de les comarques orientals de Catalunya: Roselló i L'Empordà.

Els territoris del regne de Mallorca arran de les disposicions testamentàries de Jaume I, van ser independents entre 1276 i 1285, i entre 1298 i 1343, juntament amb les terres del Rosselló i Montpeïller. D'aquesta manera es poden explicar les semblances dialectals entre el Balear i el Rosellonés.

2.1.3-Ocupació del País Valencià.

La noblesa aragonesa veia en el País Valencià la possibilitat d'ampliar els seus territoris feudals. Abans del començament de la conquesta per part de Jaume I, alguns nobles aragonesos ja havien ocupat terres valencianes per operacions militars.

La relació entre les terres musulmanes de València i Catalunya havia estat de vassallatge. Els governaments islàmics pagaven al rei català certs impostos per mantenir la independència.

En la conquesta de València es van ocupar en primer lloc les terres del Nord, en l'any 1238 s'acaba de conquerir València, i entre aquest any i el 1245 les terres situades al Sud del riu Xúquer. L'obtenció d'aquestes terres es feu mitjançant negociacions per a la rendició dels castells musulmans. Aquesta forma d'ocupació determinà una certa convivència, ja que entraren en contacte poblacions d'origen diferent. Aquestes foren les condicions de contacte entre els diferents pobles:

- 1- La major part de la població musulmana va romandre a les seues alqueries com a vassalls d'un senyor cristià, en algunes poblacions varen ser expulsats els habitants originaris i van ser substituïts pels pobladors cristians. La població musulmana va conservar la seua llengua, la seua religió i moltes de les característiques de l'organització social. Però després de les successives revoltes musulmanes començà un procés de substitució de la població musulmana per repobladors cristians, això va provocar la degradació dels drets civils i les condicions de vida dels musulmans que culminaria amb l'expulsió al segle XVII.
- 2- Es va produir una gran introducció en el català d'arabismes. Encara que els cristians èren minoria, varen imposar el seu mode d'organització social i les seues institucions i, per tant, l'ús exclusiu del Català, el Llatí i l'Aragonés en els àmbits públics. L'Hebreu es conservava per a usos religiosos entre els jueus.
- 3- La pretensió de la noblesa aragonesa era la d'imposar els Furs d'Aragó a les noves terres conquerides, la qual cosa representava una amenaça per a la corona, ja que hauria fet augmentar excessivament el

poder dels nobles. Per aquesta raó, Jaume I, va fer de les noves terres conquerides un regne amb furs propis. L'estructura de la propietat fou distinta, ja que els ordres militars van rebre latifundis de terres de secà al maestrat i al sud del riu Xúquer, d'economia ramadera i amb poques demandes de població.

- 4- Al llarg del temps, i després de successives repoblacions, en cada localitat anà imposant-se la llengua que parlava la majoria de la població. És per això que el País Valencià té una estructura bilingüe:
 - Les comarques occidentals són històricament castellanoparlants.
 - Per contra, les comarques orientals són catalanoparlants.

2.1.4-L'expansió Mediterrània.

La política dels monarques de la confederació es va centrar en l'expansió dels seus dominis per terres Mediterrànies. Es van ocupar els següents territoris.

- 1- Pere II va ennegar-ne la conquesta de Sicília. Aquesta conquesta va produir una crisi a Europa, per tal com el papa, propietari feudal de l'illa, va excomunicar el rei català i instigà els francesos a ocupar els seus regnes. Així començà un període de crisi política que va acabar amb el tractat de Caltabellota (1302), després del qual es va instal·lar a l'illa una monarquia independent governada per la casa reial catalano-aragonesa.
- 2- Les illes de Corsega i Sardenya van ser ocupades després dels tractats amb el papa. La conquesta de Sardenya es va iniciar el 1324 i la colonització amb catalans començà el 1364.
- 3- La conquesta de Grècia es va produir quan en el 1303 s'emprèn una guerra contra els turcs i cinquerixen una part de la grècia actual. En aquest territori funden els ducats d'Atenes i Neopàtria sotmesos a la corona catalano-aragonesa.

A banda d'aquests territoris la Confederació mantenia múltiples colònies de mercaders i armadors catalans a la majoria dels consolats. Aquests estaven regits pel llibre del Consolat de la Mar.

2.2-SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA.

Són uns segles d'expansió i consolidació. El català era la llengua pròpia i esdevingué al segle XIV la llengua dominant en la resta dels territoris conquerits al costat de l'aragonès i l'àrab. L'àrab era la llengua pròpia de la població sotmesa i no tenia la consideració de llengua oficial.

2.2.1-Els usos lingüístics.

2.2.1.1-Administratius de la Cancelleria Reial.

L'ampliació dels territoris de la corona catalano-aragonesa, i la formació d'un Estat cada vegada més complex van determinar que a mitjans del segle XIII Jaume I creés la Cancelleria Reial. Fou reformada i establerta definitivament pel rei Pere III El Cerimoniós al 1344 a través de les ordinations palatines, i fou eliminada per Ferran II El Catòlic al 1494.

La Cancelleria a complia també altres papers importants com:

- 1- Va ser un focus de renovació cultural, amb l'introducció de l'Humanisme entre molts escriptors de la Confederació, alguns dels quals éren funcionaris de la Cancelleria.**
- 2- El català que utilitzà la Cancelleria va esdevenir "de facto" una varietat estàndart que serví de model a altres institucions oficials. A més, va facilitar la unitat de la llengua emprada pels escriptors de l'època.**

2.2.1.2-Literaris.

2.2.1.2.1-L'aparició de la prosa literària en català.

Entre els autors d'aquest període destaquem als següents.

- 1-Ramon Llull (1232-1315). Va ser el fundador de la prosa literària catalana, va ser qui va convertir el català en una llengua apta per a escriure qualsevol tema científic o filosòfic, i per a la creació literària. Escrigué 243 obres. Va nàixer a Mallorca. Als trenta anys es va convertir en missioner viatjant per tot el mon mediterrani, com a escriptor d'obres destinades a refutar els errors infidels i pagans i com a fundador d'escoles d'àrab i d'altres llengües orientals per tal de formar-hi missioners. Va realitzar múltiples viatges de missió o per tal de convèncer polítics i papes amb les seues tesis, i aprengué i ensenyà en diferents universitats europees. L'obra de Llull va servir de model lingüístic a d'altres escriptors i s'avançà en més de cinquanta anys a les tasques dels humanistes.**
- 2-Arnau de Vilanova (1239-1311). Fou contemporani de Llull, i la major part de la seua obra la va escriure en llatí i versa sobre medicina, encara que en català va escriure diverses obres d'intenció moralitzadora, alguna de to profètic.**

2.2.1.2.2-Prosa religiosa, moralista i oratòria.

Entre els autors d'aquesta època destaquem els següents:

- 1-Vicent Ferrer (1350-1419). A banda de polític, fou un predicador incansable. En vida fou un personatge mitificat i prestigiós que arrosegava multituds. Les mostres dels seus sermons que ens han arribat són l'exemple més valuós que poseim de prosa oratòria de la baixa edat mitjana. Va viatjar per diferents països i fou un magnífic actor, educat pel seu ordre, els dominics, en les arts de persuasió. La gent comprenia absolutament tot el que deia a pesar de que només predicava en català. Ens han arribat uns tres-cents sermons copiats per estenògrafs que acompanyaven al sant en els seus viatges, tots ells plens de descripcions, diàlegs, al·legories, etc...**
- 2-Francesc Eiximenis (1327-1409). Fou frare i conseller dels jurats de València. Té una de les obres més extenses de la literatura catalana, ja que es proposà d'escriure una summa de tot el saber de la seua època i de les activitats dels cristians dins de la seua societat.**

2.2.1.2.3-Prosa humanista.

L'humanisme representà la transició de l'Edat Mitjana al Renaixement, i es va desenvolupar principalment en tres centres culturals: La Cancelleria Reial, la Cort Pontifícia d'Avinyó i la cort napolitana d'Alfons El Magnànim. Es torna a conrear el llatí després de la total consolidació de les llengües romàniques. Entre els autors humanistes hem de destacar-ne Bernat Metge i Antoni Canals.

Bernat Metge. És l'humanista més complet del segle XIV i serà el primer en tota la península ibèrica que asimila l'esperit clàssic i les formes humanistes. L'obra més representativa que va escriure es "Lo Somni". A través de les seues obres es van introduir molts cultismes a la llengua.

Antoni Canals. Va ser deixeble de Vicent Ferrer, destacà per les seues traduccions de clàssics com Sèneca i Valeri Maxim. A banda de la seua producció de caràcter místic en català.

2.2.1.2.4-La literatura narrativa.

A partir del segle XII s'estén per tota europa la narració en vers formada per octosíl·labs ariats i que es coneix com de "noves rimades". El tema gira en torn a les gestes del rei Artús. Aquest gènere fou molt popular i dins del segle XIV toquem dues mostres; El Blandín de Cornualla, anònim, i La Faula, de Guillen de Torroella.

Paralelament a estes narracions es desenvolupà un altre gènere narratiu que adoptà la forma anomenada codolada, es a dir, combinacions de versos de metre desigual, generalment de vuit i quatre sil·labes, amb idèntica rima. El tema de aquestes naracions sol ser satíric i pretén divertir un auditori. Destaquem Testamen de Bernat Serradell, Els Planys del cavaller Mataró; totes de la segona mitat del segle XIV.

A principis del segle XV trobem mostres de la novel·la breu, que tingué una gran acceptació entre un públic bàsicament burgués, que començava a gaudir de la lectura directa i personal dels textos, destaquen les obres de Anselm Turmeda (1350-1420).

2.2.1.2.5-La poesia.

L'Occità era una llengua molt pròxima al català però no deixava de ser una llengua diferent que calia aprendre, per això el trobador Ramon Vidal de Besalú va escriure les Razos de Trovar, tractat per ensenyar la llengua als poetes.

La prosa estava reservada al català, i per altra banda la poesia estava reservada a l'Occità. Amés, l'Occità emprat pels poetes era cada vegada una llengua més artificiosa, arcaica i poc original, massa subjecta a les normes del Consistori de Tolosa.

A mesura que canvia l'estructura social, els continguts típics de la poesia trovadoresca van allunyant-se més de la realitat, fins al punt que l'amor cortés dels trovadors, es transforma en culte a la Mare de Déu. D'altra banda, l'Occità que usen els poetes cada vegada està més catalanitzat.

3-EL SEGLE XV.

3.1-CONTEXT HISTÒRIC.

3.1.1-Situació econòmica i social.

Les guerres amb Castella i les de l'Interior de l'Imperi, les pestes, les tensions socials i la crisi econòmica del segle XIV varen determinar un segle XV de decaïment econòmic a Catalunya i les illes. El liderat econòmic passà de Barcelona a València i comença un període de sincronització que a la llarga anirà afluixant els vincles comuns.

La crisi de subsistències provocada per les males collites i pressions excessives dels senyors va enfeblir a la gent front a la pesta i la crisi econòmica.

Es produeix el minvament del comerç.

Tot l'anterior creà un clima social explosiu que desembocà a Catalunya en dos conflictes paral·lels; un va ser la revolta de Remenses, que començà al segle XIV als àmbits rurals. I per altra banda la guerra civil urbana entre La Busca, que eren petits comerciants; i La Biga, que eren grans comerciants. Els grans comerciants volien instaurar el lliure comerç. Totes aquestes revoltes sumades a la tensió social creada per l'impediment dels senyors als camperols, a l'abandó de les terres, també ajudà a que els Forans de les illes es revoltessin. Aquesta revolta fou reprimida amb duresa.

Tantes revoltes varen crear la pèrdua d'una bona part de la població, la major part de la qual, era catalana. La gent volia emigrar a València capital, ja que aquesta ofería aliment als seus habitants i encara li quedaven terres per a ser repartides.

Les causes de la prosperitat de la València del segle XV cal buscar-les en l'absorció de població catalana, mallorquina i castellana que fugien dels seus territoris.

El signes de la prosperitat Valenciana d'aquesta època són evidents:

- Es produeix un equilibri de preus i salaris.
- Desviació a València i a d'altres ciutats del regne del tràfic comercial en detriment de Barcelona.
- Construcció i ampliació dels grans edificis característics, com per exemple les torres de Serrans.
- Auge turístic i literari que fa de València centre creatiu de la Confederació.

3.1.2-Situació política.

En aquest segle en el camp polític es produeix la substitució del Casal de Barcelona per la família Trastàmara. En 1410 va morir el rei Martí I L'Humà sense cap hereu directe, la qual cosa plantejà problemes successoris. Els estats hauràn d'eleger un rei entre set candidats, però només dos tenen el suport necessari per a portar endavant

les seues pretensions: Ferran d'Antequera i Jaume d'Urger. El suport del papa Benet XIII i la capacitat per a movilitzar un gran exèrcit van ser els factors fonamentals que afavoriren a Ferran d'Antequera.

En aquest període es va produir una crisi dinàstica que fou el profund conflicte d'interessos que enfrontava diferents grups privilegiats de la corona i les rivalitats existents entre diferents bàndols nobiliaris. Fins a la reunió de Compromissaris dels diferents territoris a Caps, no és el·legit el pretendent de Trastàmara, el qual va tindre el suport de Vicent Ferrer. Pel que fa a l'altre pretendent (Jaume d'Urger), va ser empresonat a Xàtiva amb els seus partidaris on va morir als cap d'uns anys. Durant el regnat de Ferran d'Antequera es va produir una hàbil política de reconciliació, i es van pacificar les illes de Sardenya i Sicília, amés de signar la pau amb Gènova. Tot això va afavorir un relatiu desenvolupament del comerç, que va ser aprofitat pel regne de València. Després, el regnat d'Alfons V El Magnànim es caracteritzà pel desenvolupament de la marina, tant civil com militar, i la conquesta de terres al Mediterrani.

Calixt III va ocupar el papat. El regnat de Joan II, germà d'Alfons, va estar ocupat en una llarga guerra civil contra el seu fill, el príncep Carles de Villana, la qual cosa va influir en el desplaçament de l'activitat mercantil a València. Més tard, el fill de Joan II, Ferran II el Catòlic, es va casar amb Isabel, regina de Castella, unint els regnes en una mateixa unitat territorial.

3.2-ELS USSOS NO LITERÀRIS.

El català era la llengua oficial de la corona usada per tota la població, excepte els musulmans.

El llatí passà a donar lloc al català com a llengua important i de prestigi, i era pròpia de la burgesia emergent en aquells moments.

Es produeixen els primers intents d'estudi i fixació dels diversos romanços, entre els quals es trobava la llengua catalana. En aquest procés té un paper fonamental la creixent alfabetització dels burgesos impulsada per la difusió de la impremta.

Trobarem altres llengües usades dins de la Confederació, sobre tot amb funcions cultes:

1-El llatí, influenciat per l'humanisme, recuperà prestigi com a llengua culta en els àmbits universitaris i religiosos, i això provocà una disminució de les traduccions d'autors clàssics llatins al català.

2-A les Corts apareix la moda de conrear altres llengües prestigioses.

Als regnats dels tres primers reis de la dinastia de Trastàmara es produeix un esforç per a mantenir el català com a llengua cortesana, en convivència amb el llatí, l'italià i el castellà. La cort del Magnànim era una cort plurilingüe en la que els autors italians influeixen els catalans i els castellans en mostrar-los la nova cultura renaixentista.

El regnat de Ferran II El Catòlic va representar la unió dinàstica entre el regne de Castella i la Confederació catalano-aragonesa, però cada regne mantingué la seua independència. La política emprada pels reis catòlics afavoria el regne de Castella, els factors que afavoriren l'hegemonia de Castella van ser els següents:

1-La imposició d'una inquisició que va exterminar els jueus conversos i bona part dels escriptors en català.

2-L'actitud esnob d'una bona part de l'aristocràcia, tant catalana com valenciana.

3-La reforma dels ordres religiosos, amb la imposició dels superiors castellans i la difusió en castellà dels nous corrents espirituals.

Les característiques anteriors no varen aconseguir reduir els àmbits generals del català, un exemple clar es el papa Alexandre VI. Ademés la proporció d'obres publicades en castellà era molt petita front a la proporció de publicacions en català.

Entre les obres no literàries del segle XV trobem: Llibre de Sent Soví, o el Llibre del Coch.

3.3-USSOS LITERÀRIS.

Les condicions de la ciutat de Valencia eren adequades per al desenvolupament literari. S'en destaquen les obres dels autors següents:

-Ausiàs March (1397-1459). De classe social burgesa i fill del poeta Pere March, va nàixer a Gandia. Va prendre part en diverses campanyes militars i es va cassar dues vegades; la primera amb la germana de Joanot Martorell, Isabell Martorell. Va ajudar el servei d'Alfons el Magnànim que l'anomenà senyor de Beniarjó, i de les arqueries de Pardines i Vernissa. La seua obra consta de tretze manuscrits en cinc edicions antigues molt difoses i traduïdes durant el renaixement i el barroc. És el primet poeta que avandona el provençal i adopta el català després de Ramon Llul.

-Jordi de Sant Jordi (Final del sXIV-1423/25). La llengua que usà en les seues nostàlgiques composicions es farcida de catalanismes léxics i sintàctics que anuncien ja el final de l'ús de l'occità en la poesia a partir d'Ausiàs March, i sobretot, de Joan Rois de Corella.

-Joan Rois de Corella (1433/43-1497).És el poeta més modern de la literatura catalana medieval. La seua poesia es caracteritza per l'abundor de metàfores, d'al·lusions mitològiques i cristianes, i l'ús freqüent d'hipèrboles. La prosa està basada en les obres d'autors clàssics. La llengua que usa és d'una estructura complexa, però molt harmònica en les insercions i les coordinacions.

-Joanot Martorell (1413/14-1468). Cavaller de la noblessa mitjana i autor de la famosa novel·la cavalleresca "Tirant lo Blanc", juntament amb Martí Joan de Galba. La llengua que utilitza menté un dualisme entre la retòrica culta i l'expressió col·loquial popular, amb molts trets lingüístics valencians.

Destaquem l'obre de Curial e Güelfa, escrita entre 1435 i 1462 d'autor anònim, que destaca per les seues característiques innovadores.

-Jaume Roig (1434-1478). Un dels representants més representatius de la literatura misògina medieval, és l'autor de L'Espill o Llibre de les Dones. Aquesta obra inicià l'escola satírica valenciana, que es caracteritzà per aquesta misogínia, per l'anticlericalisme i per la crítica a les imperfeccions socials.

-Isabel de Villena (1420-1490). Priora del convent de la Trinitat de Valencia rebut les afirmacions d'aquest, i lloa les virtuts femenines.

Amés dels autors nomenats haqueren altres que continuaren la tradició lingüística i escriqueren composicions per a certàmens literaris, novel·les de cavallerías, o autors de tradició humanista.

3.4-ELS NOMS DE LA LLENGUA.

El nom més habitual per a designar la nostra llengua és el de Romàç, Vulgar o simplement Plà. A partir del segle XII la denominació canvia per la de Catalanesc, Català o llengua Catalana, amb la clara intenció d'exaltar el lloc de provenença de l'autorn no la diferenciació lingüística com pot susceptibilitzar aquesta nova denominació. A finals del segle XIV i principis del XV

Trionfen els apelatius localistes com ara bé Valencià, Nostra Vulgada, llengua materna Valenciana.

Totes aquestes diferents denominacions per a la mateixa llengua no volen dir que les consideraren com una llengua diferent ja que entenien unes connotacions de "llengua" molt diferents de les que prenen avui en dia.

Amb l'arribada dels reis catòlics es van impondre els denominatius particularistes com "llengua Mallorquina". Però totes aquestes denominacions sempre van coexistir unes amb altres sense cap problema i amb les denominacions més tradicionals.

4-ELS SEGLES XVII I XVIII

4.1-CONTEXT HISTÒRIC. DE LES GERMANIES A LA NOVA PLANTA.

Als segles XVI i XVII ocorren múltiples esdeveniments que determinen canvis socials, polítics, econòmics i sociolingüístics en la corona catalano-aragonesa. Per a la seua exposició utilitzaran el mètode de la taula cronològica, seguint les èpoques marcades pels regnats de diferents monarques dels Habsburgo.

4.1.1-Taula cronològica dels fets polítics i socials.

Regnat de Carles I: (1516-1556). Com que les terres de la corona catalano-aragonesa estaven ja unides, ara tant Castella com aquestes terres formaven part d'Espanya, però les terres de la corona quedaven al marge de la economia mundial. De l'any 1519 al 1522 es va produir la revolta de les germanies a València. La pesta, el perill d'un desembarcament pirata, l'alça dels preus i el jurament com a rei de Carles V varen desencadenar un conflicte entre la burgesia i l'aristocràcia, on va guanyar l'aristocràcia respaldada pels vassalls mudéjars, la qual cosa va produir una ruralització del món urbà, triomf de l'economia agrària, decadència en l'indústria i el comerç valencian i una brutal repressió dels "agermanats". L'any 1521 s'inicia la revolta de les germanies mallorquines, amb característiques semblants a la valenciana. L'any 1525 es produeix la conversió forçosa dels mudéjars, que passen a ser moriscos o cristians nous. L'any 1528, durant les guerres d'Itàlia entre Carles I i Francesc I, es constitueix l'aliança hispano-genovesca, que perjudica els interessos de Catalunya a la

Mediterrània. Apareix el bandolerisme a Catalunya a l'any 1530. S'estableix el Concili de Trento, que va durar de 1535 a 1563. I per últim, l'any 1555 es creà el consell d'Itàlia.

Regnat de Felip II: L'any 1568 es va viure un moment crític degut a la subversió calvinista, el començament de les guerres de religió i la rebelió dels moriscos de les Alpujarres. La resposta de la monarquia hispànica va ser la prohibició d'estudiar en les universitats estrangeres, un control severíssim sobre els moriscos, intervenció de l'Inquisició, etc...

Regnat de Felip III: En l'any 1609 va expulsar els moriscos la qual cosa va produir conseqüències econòmiques i socials, com la ruïna del camp, crisi en algunes activitats comercials i mercantils, i els problemes que plantejarà la nova repoblació.

De l'any 1618 al 1648 es va produir la guerra dels Trenta Anys, Espanya i Àustria s'enfronten a la resta d'Europa.

Regnat de Felip IV: A l'any 1635 es produí la guerra en França, el Comte-duc d'Olivares convertí la frontera catalana en l'escenari de diverses operacions militars i hi introduí un exèrcit de mercenaris. De l'any 1640 al 1642 es desencadenà de guerra dels Segadors, originada per l'oposició de les institucions catalanes al programa polític centralitzador del Comte-duc d'Olivares, acabà en la derrota de Catalunya, però el rei continuà reconeixent les lleis i les institucions de govern catalanes. En 1659 es firmà la Pau dels Pirineus. Les autoritats castellanes i franceses acordaren la cessió del Rosselló, el Conflent, i els llocs de la Serdanya.

Regnat de Carles II: De l'any 1667 al 1675 es produí la revolta dels Angelets, que va ser un aixecament violent dels pagesos rossellonessos contra França. En 1693 es produí la segona germania a València. Va ser una revolta de camperols que es revelaren contra les dures condicions imposades pels senyors arran de l'expulsió dels moriscos.

4.1.2-Taula cronològica dels fets sociolingüístics.

Repercussions dels principals fets històrics: Amb el trasllat de la cort reial al centre de la península, emigrà bona part de la noblesa, que es castellanitzà. La cort, fins ara plurilingüe, esdevé castellana i monolingüe. Tot i així, el català continuà sent la llengua constitucional fins al segle XVIII.

El procés de castellanització de l'aristocràcia tindrà unes repercussions molt negatives per a les lletres catalanes. L'aristocràcia era l'únic grup social que podia permetre's el luxe de l'activitat literària. La castellanització de l'aristocràcia fou consolidada pels jesuïtes, els quals fundaren una universitat a Gandia.

El fracàs de la revolta de les germanies i l'establiment de la cort de la virreina Germana de Foix i el Duc de Calàbria, accentuà el procés de castellanització de la gran noblesa i dels funcionaris i intel·lectuals al servei de la cort. Bona part de l'activitat literària es desenvolupà al voltant de la cort. La virreina imità el model de les corts renaixentistes.

Es produeix una emigració de castellans i aragonesos, la qual cosa comportà la incorporació a les terres de parla catalana d'importantes masses de població no catalanoparlant.

El Concili de Trento reservà el dret a la interpretació de les escriptures sagrades només a l'Església i varen fer que aquestes es tornaren a escriure en llatí (prohibint qualsevol altra llengua), per ser només ells qui les pogueren entendre, mantenint així la distància amb el poble pla.

El llatí desplaçà l'ús del català en els àmbits cultes. L'ús del llatí ultrapassà les aules universitàries i arribà al teatre. El llatí fou la llengua usada en la predicació.

La Pau dels Pirineus comportà la desmembració de part de les terres de parla catalana, s'inicia aci el procés de substitució del català pel francès. Es prohibí l'ensenyament del català i el seu ús en els documents públics.

La impremta, durant el segle XV només produïa llibres en català, i durant el segle XVI en llatí. Més tard el català seria desbancat pel castellà, per criteris de rendibilitat comercial, es a dir, per una raó de mercat.

Les accions de l'Inquisició atacaren econòmicament i físicament a la minoria conversa, grup social culte que constituïa una de les bases més sòlides de les lletres catalanes. Entre 1477 i 1478 a València uns quants convexas editaran la Bíblia en català, la qual va ser perseguida per l'Inquisició.

4.2-LA UTILITZACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA EN ELS DIVERSOS ÀMBITS D'ÚS.

Àmbits d'ús privat: La llengua catalana continua sent la llengua d'ús habitual de la població en l'esfera de les relacions personals i, fins i tot, les persones culturalment castellanitzades continuen usant-la en les comunicacions privades.

Àmbits d'ús públic:

L'administració; el català continua sent la llengua institucional fins als inicis del segle XVIII. El català era la llengua en que es redactaven les lleis, els documents notariais i els de l'administració local. La Cancelleria raial deixà d'exercir el paper de reguladora i unificadora de la llengua escrita. Les raons de l'inici del procés de substitució del català pel castellà en aquestos àmbits s'ús cal buscarles en la presència de funcionaris castellans, en la influència de la cort reial i l'Inquisició.

La predicació; els ordres religiosos procedents de terres castellanes introduïren el consum de predicar en castellà. Dos concilis defenien el parlar català; el Concili provincial Tarraconense de 1591 i una Constitució Sinodial al 1636. Però els bisbes castellans es negaven a parlar en català ja que déien que el castellà era més digne i antés per tothom. Els jesuïtes tingueren una gran influència dins de les universitats i exerciren un paper molt actiu en el procés d'introducció del castellà en l'àmbit eclesiàstic. Al segle XVII el clero provinent de terres de Castella s'expressà sempre en castellà, sense importar-los que la població els entenguera o no. A les illes Balears no hi hagué cap procés de castellanització.

L'ensenyament; En l'escola primària la llengua d'ús era el català. En l'ensenyament secundari i a les universitats es va intentar introduir el castellà com a llengua d'ensenyament no sense conflictes. Els jesuïtes fóren, en l'àmbit universitari on tenien un gran poder, un dels agents més actius de la castellanització.

Usos literaris; Les característiques generals de la producció literària dels segles XVI i XVII són les següents:

- Davallada de la producció literària en català en tots els gèneres literaris i arreu del domini lingüístic català. La literatura culta usa en les seues produccions literàries el llatí, el castellà i el català.
- Manca de renovació dels models literaris catalans, tot el contrari del que passava en la literatura castellana d'aquesta època, on trobem una constant renovació.
- La llengua emprada pels autors catalans pesa un important grau de castellanització amb abundants calcs sintàctics i lèxics.
- Bilingüisme escrit i autors que només escriuen en castellà, al País Valencià la poesia culta s'escriu exclusivament en castellà.
- Els gèneres literaris constaten dos fets importants; la pràctica desaparició de la narrativa i la pervivència dels gèneres més populars, com cançons, literatura de botà, poesia satírica, etc...
- Pel que fa a la poesia cal destacar: la persistència de la tradició medieval i de l'Ausiàs Marquiana, tant en la forma com en el contingut.
- Amb relació amb la prosa historiogràfica s'ha de tenir en compte que la història ja havia perdut l'entrocament amb la força popular de les cròniques medievals.
- Sobre la literatura religiosa només trobem obres de devoció o tractats didàctics de la cura d'ànimes.

Usos escrits no literaris; durant aquesta època es realitzaren un conjunt d'estudis o tractats científics en llengua catalana que abraçaven diferents camps com ara la medicina, l'agricultura, la geografia i d'altres ciències. Els estudis sobre la llengua tenien per objecte conèixer millor aquesta llengua per tal de facilitar l'aprenentatge d'altres llengües. Algunes mostres d'estudis lingüístics són les següents: diccionaris, gramàtiques i ortografies.

4.3-ELS CANVIS EN L'ESTRUCTURA LINGÜÍSTICA.

Durant aquest període s'esdevingueren una sèrie de canvis lingüístics en la fesomia interna de la llengua que accentuaren el procés de dialectalització geogràfica del català i que no afectaren tots els dialectes geogràfics de la mateixa manera.

D'altra banda, durant aquests segles, i per causa de l'influència del castellà constatem:

- L'ús de les preposicions abans de les subordinades amb "que";
- S'accentuà la presència de la preposició al complement directe;
- S'introdueixen paraules castellanques, algunes de les quals acabaràn instal·lant-s'hi.

Quant a la grafia, l'apostrof no s'usa. En els dialectes orientals acostumen a escriure amb "a" alguns plurals, i fan acabar en "r" tots els infinitius.

4.4-ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES. LES APOLOGIES DE LA LLENGUA.

Els escriptors han de triar la llengua que han de fer servir; castellà o català. El castellà és la llengua de les classes dominants i, per tant, de prestigi. Aquest idioma era considerat més apte per al conreu de la literatura culta, per a l'ensenyament superior, per a la predicació, etc...Amés s'al·legava la seua universalitat en contraposició al particularisme del català.

El català es percebut pels escriptors com la llengua pròpia i, per tant, digna de ser defensada davant dels lloadors del castellà. Els apologistes estaven preocupats per demostrar que les crítiques a unes suposades imperfeccions del català èren falses. Els temes de les apologies se centren en: l'estat de la llengua catalana, el lloc que ocupa el català entre les llengües, la noblessa i els medis de l'idioma-l'extensió geogràfica, l'origen i l'antiquitat de la llengua-i les diverses perfeccions de la llengua-semblants al llatí o l'hebreu, etc...Els apologistes pretenien provar que la llengua és bona com a fina i completa.

Bàsicament hi ha dos tipus d'interpretació en quant al motiu de l'existència de les apologies del català:

1-La que considera que aquestos escrits són una mena d'autojustificació de la classe culta amb l'objectiu de compensar la mala consciència.

2-Afirma que la major part de les apologies presenten un caire reivindicatiu en front de unes opinions contràries a la llengua catalana.

La primera interpretació seria vàlida, sobretot, per a les apologies fetes per autors valencians, mentre que la segona es referiria a les realitzades per escriptors del Principat.

Les apologies o defenses de l'idioma comencen sempre fent palés l'estat de la llengua, un estat d'oblit i de prostració, del qual culpen sovint els mateixos catalans. Els autors que mantenen l'ús del català també es creuen obligats a donar explicacions.

L'actitud dels escriptors que defensaven l'ús del català podríem qualificar-la de defensiva i idealitzadora.

Un cas a part el constituí l'escriptor Cristófor Despuig, el qual va defensar el català superant els prejudicis lingüístics, i deixà ben clara la unitat idiomàtica.

4.5-UNITAT LINGÜÍSTICA I EL NOM DE LA LLENGUA.

Durant aquesta època es generalitzà l'ús de les denominacions particularistes per a denominar la llengua comuna. Aquest fet s'ha interpretat com una manifestació de la feblesa de la consciència lingüística unitària en una situació sociolingüística en què el conflicte lingüístic ja hi és present.

S'utilitza la denominació de "Llemosí" per a designar la llengua catalana medieval, aquest nom procedia d'un dels dialectes occitans, que alguns suposaven que era l'originari del català medieval. La denominació de "Llemosí" vindria a ser la solució unitària davant del fet sociològic de les diferents denominacions particularistes que rebé la llengua catalana en les diverses àrees del seu domini lingüístic.

4.6-EL MODEL RENAIXENTISTA DE LES LLENGÜES NACIONALS.

El segle XVI marcà l'inici de la castellanització literària i cultural del català. Aquest procés va coincidir amb les preocupacions renaixentistes per la codificació de les llengües vulgars a Europa. El model literari calia situar-lo en les llengües nacionals, no pas en les antigues, mitjançant un estil natural, sense afectació i alhora elegant, adient amb els cortesans.

Fou Cristòfor Despuig qui va aplicar al català aquells ideals renaixentistes, encara que la seua obra va arribar massa tard.

Ja a finals del segle anterior hi havia hagut autors preocupats per la codificació del català. Aquí els autors proposen com a model lingüístic els parlars urbans de Barcelona o València enfront dels parlars rurals. Però fou un castellà, Antonio de Nebrija, qui va influir decisivament en els humanistes catalans.

Quedà definida, així, la doctrina sociolingüística que conformà la construcció progressiva de l'estat espanyol.

5-EL SEGLE XVIII.

5.1-CONTEXT HISTÒRIC.

El segle XVIII s'inicia amb la guerra de successió (1700-1713), que tingué importants repercussions polítiques, socials i lingüístiques sobre les terres de la confederació catalano-aragonesa. En 1700 va morir Carles II i es va produir un conflicte sucesori entre dos descendents; Felip d'Anjou, qui va estar recolzat pel seu avi Luis XIV (rei de França) i el regne de Castella. I per altra banda l'arxiduc Carles d'Àustria, a qui donaven suport Anglaterra, Holanda, Àustria i la corona d'Aragó.

Aquesta guerra fou guanyada pels felipistes mentre que els austriacistes veieren com les seues esperances s'entroncaven.

La batalla d'Almansa (1707), i la caiguda de Xàtiva possibilitaren a Felip V l'annexió d'aquest regne al de Castella i l'establiment en aquestes terres d'una nova estructura de poder. Entre les repercussions de la guerra de successió caldría destacar ñes següents:

- L'annexió de les terres de la Confederació al regne de Castella i l'establiment d'una nova estructura política i administrativa a través dels decrets de Nova Planta, els quals varen provocar l'eliminació dels Furs. També es perqué l'autonomia monetària i fiscal d'aquests regnes. La reial Audiència i els virreis pasaren a constituir els poders màxims, i el consell d'Aragó s'integrà en el consell de Castella. Per la pau d'Utrecht (1713) es conolida la incorporació de la Catalunya nord al regne de França. Menorca passí a ser

domini de la corona Britànica. Pel tractat de Londres (1720) l'illa de Sardenya passà a pertànyer Savoya.

Aquests canvis polítics representàren l'avanç cap a l'establiment de l'estat modern, que per al despotisme il·lustrar borbònic implicava aconseguir la unificació cultural i lingüística, la implantació d'un fort centralisme politico-administratiu i el desenvolupament econòmic sota la direcció de la burgesia, per tant, la progressiva substitució del règim senyorial pel sistema capitalista.

-Quant a les repercussions lingüístiques cal assenyalar la supressió de l'ús oficial del català en els tribunals de justícia i, més tard, en el sistema educatiu. El castellà esdevingué l'única llengua protegida pel poder, que serà estudiada i fixada gramaticalment. Es creà la Real Academia Espanyola, i es publicà el "Diccionario de la lengua castellana".

El procés d'uniformització lingüística fou marcat per la repressió institucional d'altres llengües. La comunitat lingüística catalana serà objecte d'una persecució política que acceptarà els diferents àmbits de l'ús de la llengua catalana. Malgrat això, el català continuà sent la llengua d'ús habitual als àmbits privats i també en determinats àmbits públics.

Quant al paper de l'Església, els jesuïtes estaven disposats a utilitzar el català en gran part de la predicació o el conreu escrit de la literatura devota popular. Quant a la situació econòmica podem dir que proliferen les societats econòmiques que tènen la funció d'incentivar l'activitat comercial i industrial, l'estudi de les ciències aplicades i la difusió dels ideals de la il·lustració.

5.2-LA IL·LUSTRACIÓ.

Aquest corrent intel·lectual es basa en la confiança cega en la raó, en l'empirisme científic i en l'escepticisme crític pel que fa a la matèria religiosa. El pensament il·lustrat afavorí l'aparició d'acadèmies, d'enciclopèdies, de diccionaris o de gramàtiques.

La monarquia borbònica, incorporà molts dels principis del moviment il·lustrat francès i els posà al servei de la construcció d'un estat fort i centralitzat.

A Barcelona destacà l'acadèmia de Bones Lletres, que va centrar el seu estudi en la historiografia catalana mitjançant el castellà. A la universitat de Cervera destacaren historiadors que estudiaren la història de l'Església catalana.

La "Real Junta Particular de Comercio", fou un important estímul de l'activitat científica, cultural, filològica i literària. Al país Valencià destacaren Carles Ros, qui escrigué nombroses obres sobre sociolingüística, i Gregori Maians, que fou el veritable catalitzador del moviment il·lustrat. A les illes només la societat econòmica d'amics del país hi tingué un cert paper. A Menorca un bon exemple de il·lustració el constituí la creació de la societat mahonesa de cultura que contribuí a mantenir la vitalitat del català.

5.3-ELS USSOS LITERARIS DEL SEGLE XVIII: LA LITERATURA CATALANA ENTRE EL BARROC I EL ROMANTICISME.

La producció literària en català continuà sent secundària front a la castellana.

La literatura participà dels corrents estètics de l'època: el rococó i els corrents il·luministes o il·lustrats. Dins d'aquest darrer moviment se situen el neoclassicisme, el prerromanticisme i el prosaisme o experimentalisme lingüístic.

El rococó és el corrent amb més vitalitat i versatilitat, alguns exemples importants són: el poema anafòric de Tagell, alabançes de la vida agresta d'autor anònim i el calaix desastre del baró de Maldà.

El neoclassicisme es redueix a un breu període i l'àrea del Rosselló i Menorca. A Catalunya nord el clero tingué un paper decisiu en la creació d'un teatre neoclàssic, d'intencions apologetiques. Amés, la nova burgesia comercial i il·lustrada creà la societat de cultura de Mahó de la qual la principal figura és Joan Ramis i Ramis, del qual destaquem les tragèdies de "Lucrecia", "Arminda" i "Constància". La més reixida és "Lucrecia", i el seu estil ens remet a les obres de Rafine.

Del prerromanticisme destaquem algunes obres com el "Soliloqui de Califàs", d'Ignaci Ferreres i "l'oda al beat Josep Oriol" de Jaume Vada. Cal destacar els poemes de Joam Baptista Escorigüela i en el capm de la prosa destaquem algunes traduccions del menorquí Pere Creus.

El prosaisme poètic i la literatura d'experimentació lingüística incidiren en la literatura catalana d'aquesta època. Exemple clar: "Epístola a l'abat Lassala" de Marc Antoni D'Orellana.

La prosa no narrativa tingué diverses manifestacions: el periodisme, i un altre gènere que tindrà un major conreu a l'època romàntica, el dels viatges.

Quant a la prosa narrativa cal destaca la "Rondalla de Rondalles" de Lluís Galeana. Aquesta obra és farcida de refrans, frases fetes i expressions populars d'una gran riquesa.

Durant el segle XVIII hi ha una abundant producció poètica de caire popularista i tradicional, per exemple les típiques nadaltes. De les cançons de tipus religiós destaquen els "miracles" i les "llegendes" sobre vides de sants. Ademés tenim les cançons de pandero, les de ronda, les de bressol i les de bandolers.

El romancer és un altre exemple de lírica popular, sovint amb una estructura narrativa i, a vegades, amb influències castellanques.

Pel que fa al teatre de tradició popular, cal destacar la importància dels col·loquis amb una estructura teatral.

5.4-LES APOLOGIES I REIVINDICACIONS DEL CATALÀ DURANT LA IL·LUSTRACIÓ.

Al igual que enls dos segles anteriors es fan apologies o defenses de la llengua. Moltes d'aquestes apologies presentàren una evolució qualitativa respecte a les produïdes als segles XV i XVI, junt amb les reivindicacions o lloances de la llengua els autors van fer estudis gramaticals com bé poden ser diccionaris, edicions d'obres clàssiques, tractats d'ortografia o propostes d'ensenyament als infants que van preparant el camí a la renaixença.

Entre les apologies destaquem les següents:

- 1-Carles Ros, estudià l'ortografia catalana i escrigué al 1733; "En estos afanys meus acreditar-me de bon valencià, i amant de la mia llengua, obligació que cada ú de per sí té, sia de la nació que vulla, puig deu apreuar, i defendre les coses de la sua pàtria, i també el llenguatge..."
- 2-Pere Sales, en el pròleg del llibre "Promptuari moralsagrat i catecisme pastoral" (1754), justificarà amb convicció l'ús del català en la predicació.
- 3-Lluís Galeana, en una carta que encapçala el "Diccionario valenciano-castellano", es queixava que els valencians tinguessin una actitud de menyspreu davant la llengua.
- 4-Josep Ullastre escrivia, en 1743, la "Gramàtica catalana", la primera gramàtica dedicada a l'estudi i la descripció exclusiva del català, encara que va restar inèdita.
- 5-Francesc Cors, en el pròleg de "Vida i miracles de San Benet de Palermo" (1757), afirmava: "No comprenc com sent tan connatural lo amor a la pàtria, puça ésser tan universal al pàtrio català idioma lo desafecte".
- 6-Ignaci Ferreres escriurà després del 1766 una "Apologia de l'idioma català" on afirma que "es millor" que el castellà, i compara les causes de la substitució lingüística del català pel castellà amb la del grec pel turc, i constata els lligams entre ús idiomàtic i poder.
- 7-Ramón Pasqual escriurà en el pròleg del "Llibre dels miracles de nostra senyora del Roser" (1774); "Ara fa sis anys feu est llibre i s'empremtà en llengua castellana, porque així m'ho manaren...Mes essent jo natural català pareixia que feia injúria als meus catalans i a la mia llengua i he volgut prendre el treball de fer-lo en llengua catalana..."
- 8-Antonio de Bastero, en la seua "Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma català" criticarà la deslleialtat lingüística dels eclesiàstics.

6-EL SEGLE XIX

6.1-CONTEXT HISTÒRIC.

6.1.1-El regnat de Ferràn VII (1808-1883).

El segle XIX comença amb la continuació de la dinastia dels borbons, regnat que es truncà a causa de la invasió dels exèrcits de Napoleó, cosa que va provocar la guerra del francès. Els francesos varen intentar atraure's els favors dels catalans mitjançant l'establiment de certs ussos públics del català. També s'hi reuniren a Cadis les corts proclamant al 1812 una constitució progressista que limitava el poder del rei, establia la separació entre el poder legislatiu, executiu i judicial i unificava la legislació de l'estat, amés d'abolir la Inquisició i la jurisdicció

senyorial, però no es reconeixia cap autogovern. Al 1814 tornà de l'exili Ferràn VII i implantà un règim absolutista. En 1820 triomfà una revolució liberal que obligà al rei a acceptar la Constitució i començà la desamortització. Al 1823 la invasió de l'exercit enviat pels monarques absolutistes europeus reinstaurà el poder absolutista de Ferràn VII, el qual anul·là els actes de govern del trieni anterior. Aquest període durà fins a la mort del rei.

6.1.2-El regnat de Isabel II (1863-1868).

A la mort de Ferràn VII començà la primera guerra carlina aque amagava el conflicte entre els absolutistes i els liberals sota la disputa per la successió, que enfrontà els partidaris del germà del rei, Carles, i els partidaris de l'hereva Isabel II. Finalment aquesta guerra finalitzà amb la submissió dels territoris del maestrat i les zones de Catalunya. Entre 1833 i 1855 la burgesia catalana prèn empreses econòmiques d'envergadura relacionades amb el ferrocarril i la creació de fàbriques i societats de crèdits.

Entre 1847 i 1860 es produí la segona guerra carlina que concluí amb l'expulsió a França del pretenent carlí. Entre 1856 i 1868 nasqueren els partits Republicà i Federal i es creà el moviment cantonaliste de 1873.

6.1.3-El sexeni revolucionari (1868-1874).

El colp d'Estat del general Prim obligà a Isabel II a exiliar-se a França. S'elaborà una nova constitució i es buscà un nou sobirà. Fou elegit Amadeu de Savoia, que deixí el tró al 1873, any en que es va proclamar la 1ª República, Estat compost de repúbliques federades amb caràcter socialista. Al 1869 uns representants dels territoris de l'antiga corona d'Aragó signaren a Tortosa un pacte per a la substitució de les províncies creades al 1833, per una organització territorial federal dels territoris amb una història comuna.

Entre 1872 i 1876 es va produir la tercera guerra carlina, que va ensangonar Catalunya i el nord del país Valencià, però a la fi el pretenent carlista és vençut.

El proletariat urbà prengué un republicanisme adoptiu de tesis anarquistes, i al 1874 un colp d'Estat del general Pavia restaurí la monarquia borbònica d'Alfons XII.

6.1.4-La restauració (1874-1902).

Amb la tornada del poder als borbons es produí la tornada al poder de la burgesia agrària latifundista. En 1876 s'aprovà una nova constitució que va consagrar l'Estat centralitzat, reforça l'organització provincial i substueix les lleis pròpies dels diferents territoris en una legislació única.

Va morir Alfons XII al 1885 passant a governar Maria Cristina. En aquesta època una bona part de la burgesia catalana deixa de col·laborar amb l'oligarquia espanyola ja que els governs de la restauració es negaren a

concedir-li les prerrogatives que exigia. La renaixença desembocà en un programa de reivindicacions nacionalistes en confluïr en republicanisme federal de Valentí Almirall amb el regenerisme conservador guiat pel bisbe Tomàs i Baçes. Aquestes aspiracions es veieren expresades en tres documents:

el "memorial de Greuges" (1885), el "misatge a la reina regent" (1888) i "les bases de Manresa" (1882).

Al 1885 les guerres d'alliberament de Cuba i les Filipines provocàren una crisi que trencà la col·laboració entre la burgesia catalana i l'Estat. El catalanisme polític es configurà com la primera força electoral durant el primer terç del segle XX.

6.2-LLENGUA I SOCIETAT.

6.2.1-De la revolució francesa a la guerra del francès.

La revolució francesa va fer augmentar la presència del francès a la Catalunya nord. L'ex-capellà Henri Gregoire va redactar al 1794 un informe sobre les llengües no franceses, aprovada per la convenció nacional, on es lamentava que en aquells moments n'hi havia almenys sis milions de ciutadans francesos que ignoraven el francès.

L'informe tingué com a origen una enquesta que gregoire va enviar a tots els racons de l'Estat amb un seguit de preguntes absolutament tendencioses.

Els representants de Perpinyà varen respondre amb una resposta ecològica i humanista a unes preguntes clarament polítiques.

Els membres de la convenció nacional decretàren l'ensenyament generalitzat del francès al 1794. Les llengües no oficials pasàren a anomenar-se "patois". Com a conseqüència del rígid i centralista sistema administratiu, durant el segle XIX una part de la població urbana de Catalunya nord començà a ésser assimilada lingüísticament.

Del 1808 al 1814 tingué lloc la guerra del francès. La dominació francesa de Catalunya va ser aprofitada pels afrancesats catalans per a intentar de retornar la oficialitat al català. Es produïren algunes transformacions com, per exemple, "Diario de Barcelona" passà a ser "Diari de Barcelona". Sembla que darrere de la catalanització efectiva del diari de Barcelona hagué la intervenció de Antoni de Ferrater i Soler, veritable alcalde de Barcelona. Però fou el corregidor de Girona, Tomàs Puig, qui proposà un plà de reorganització política de Catalunya. El mateix Tomàs Puig defensarà la traducció dels codis napoleònics al català davant l'oposició dels magistrats i advocats i traduirà al català algunes proclames d'Augereau, mariscal napoleònic i governador general de Catalunya. Alguns dels notables catalans preferien seguir amb la interferència espanyola i continuar usant el castellà. L'episodi de la guerra del francès fou excessivament breu per a canviar en tan poc de temps alguns hàbits lingüístics que ja començaven a arelar entre els notables. El testimoni de l'informe enviat per Blondel, el qual detecta un sentiment general de rebuig a la dominació castellana, pot servir-nos de conclusió.

"La gramàtica i apologia de la llengua catalana", escrita al 1814 per J.P.Ballot hi pertany a l'etapa de les reformes catalanitzadores d'Augereau.

6.2.2-Increment de la persecució legal del català.

L'extensió del concepte jacobí d'Estat-nació va conduir a un increment de les disposicions legals en contra de l'ús de la llengua catalana. La constitució de Cadis no feia cap referència directa a la llengua, signe de jacobisme, pel fet que implica l'oblit total de l'existència de la diversitat idiomàtica a l'Estat.

En la primera disposició del govern durant el regnat de Isabel II es va ordenar l'ensenyament exclusiu de la gramàtica castellana i al 1857 es promulgà la "Ley Mollano", on es diu que "La gramàtica i ortografia de la Academia Española serán texto obligatorio y único para estas materias en la enseñanza pública". En 1867 es prohibí que la censura admitira obres teatrals escrites exclusivament en "Dialectos de las provincias de España". Durant el sexeni progressista i la primera restauració monàrquica continuaren les prohibicions del català ara foragitat del registre civil (1870), del reglament del notariat (1874), en la llei d'enjudiciament civil (1881) i en les converses telefòniques (1896). Però a pesar de tot es seguia usant el català en les escritures, en les obres teatrals i a la escola. Els defensors de l'Estat creuen que la literatura catalana posa en perill la integritat.

6.2.3- La renaixença.

La renaixença és un moviment de recuperació de l'ús literari del català que s'estén de 1833 (data de publicació de l'Oda a la pàtria) a 1877 (any en que són premiats als Jocs Florals de Barcelona Angel Guimerà i Jacint Verdaguer). S'ha dit que la renaixença és la manifestació del romanticisme europeu, això es veritat en dos sentits:

1-Molts dels autors renacentistes poden ser classificats literàriament com a romàntics.

2-El romanticisme és un moviment que impulsa el retorn dels pobles a les seues arrels, i configura els nacionalismes.

Hi trobem autors que s'escapen del romanticisme; Narcís Oller, que s'enmarca en el realisme i el naturalisme. Inclourem dins el terme renaixença tota la literatura produïda en català, sigui romàntica o no, entre el decandiment literari dels segles XVI, XVII i XVIII i el modernisme de finals del XIX.

Els límits cronològics de la renaixença no estan gens definits en els seus orígens ni en les seues prolongacions. Tampoc trobem una unitat ideològica entre els autors renaixentistes.

6.2.3.1-La vitalitat prerrenaixentista.

El segle XIX representà, per al Principat, el moment ideològicament més propici a la castellanització, el moment que s'accentua el procés de facilitació lingüística, i alhora el moment en que esclata el conflicte lingüístic que va fer avançar el procés de normalització lingüística contemporànea.

Durant els primers anys, el procés de modernització d'Espanya i la represa econòmica, feren que la burgesia i els intel·lectuals liberals veieren amb bon ull la castellanització. L'èxit del teatre popular en català, només indicava que el poble català era analfabet en castellà, i el problema que tenia aquest teatre no podia contribuir a donar prestigi a la llengua.

A partir de l'any 1833 s'encetarà una segona etapa en què el impuls de la industrialització es plantejà la política comercial catalana i aparegueren les primeres contradiccions entre alguns sectors de la burgesia catalana i l'Estat. L'aparició del romanticisme va posar al descobert un passat en què el català havia gaudit d'un gran prestigi. La publicació de: "Les comunitats de Castella", "Lo somni" i "Lo vot complert" anunciaven una possible regulació de la llengua escrita. A Mallorca, G.M.de Jovellanos defensà l'ensenyament del català i reivindicà el nom i la unitat de la llengua. Durant la guerra del francès es publicà a Mallorca el "Diari de Buja", primer periòdic publicat en català. Al 1835 "La sociedad econòmica de amigos del país de Mallorca" proposà la confecció d'un diccionari mallorquí-castellà. Aquest diccionari no va aparèixer mai, però aparegué la "Gramàtica de la llengua mallorquina".

Al 1837 va publicar-se a València "El Mole", un seminari en català que va fer arribar amb èxit el català als valencians, avisant del perill de la destrucció de la llengua i encarant-se contra els seus detractors.

6.2.3.2-L'arrencada de la renaixença.

Pere Mata en el pròleg a "Lo vot complert" esciqué el primet text programàtic de la llengua catalana del XIX, i defensà l'ús del català en l'escriptura, va rebutjar els que menyspreaven i criticà a qui usava un català antic. J.Rubió i Ors en el pròleg a "Lo gayter del Llobregat" en el qual es va queixar de l'empobriment i l'abandonament de la llengua, criticà els catalans que s'avergonyien de ser sorpresos parlant en la seua llengua, defensà l'ús del català en poesia i es va declarar partidari de la independència literària.

Al 1843 aparegué el setmanari "Lo verdader català", la primera publicació periòdica íntegrament en català al Principat i la primera publicació d'idees en català. L'apologia de la llengua pren un caire reivindicatiu, fins al punt que podem considerar aquest periòdic un precursor de la renaixença política.

Però el context històric no afavorí aquells precursors. Al 1856 aparegué "El calendari del pagés", i des de l'institut català de Sant Isidre es va reivindicar l'ús del català. Els sectors burgesos acolliren amb simpatia el restabliment dels Jocs Florals i l'ús del català s'hi generalitzà als afers literaris.

6.2.4-El catalanisme polític i l'idioma.

Cap als mitjans del segle XIX es palpava al Principat un sentiment de frustració davant el centralisme. Narcís Roca i Farreras i Valentí Almirall fòren els primers en defensar la normalització lingüística. Roca i Farreras va reclamar per a Catalunya una constitució com a república escidida d'Espanya.

Però Almirall fou qui més s'ocupà de les qüestions relacionades amb la situació lingüística i la normalització de la llengua, des del punt de vista teòric i pràctic. Promourà el diari català i al 1880 el primer congrés catalanista, el qual propugnà una academia de la llengua catalana. L'any 1882 demanà al programa del Centre Català que la llengua catalana sigui declarada com a oficial en Espanya com a igual del castellà i al nivell de les demés que's parlen en la nació. Almirall afirmava que només n'hi havia dos camins: La castellanització definitiva o la promoció del català amb l'introducció metòdica de l'idioma a les escoles. Ell fou també el redactor del

“Memorial de Greuges” i al 1886 va publicar “Lo catalanista”, en el qual afirmà “Lo signe de l’esclau era tenir que parlar la llengua de l’amo”.

La lliga de Catalunya reclamà amb prou més contundència la plena oficialitat de la llengua catalana en el “Missatge a la reina regent”.

Al 1821 nasqué sota l’impuls de la lliga de Catalunya la Unió Catalanista, que unia a les associacions catalanistes, als periòdics i a la gent d’arreu del Principat. A les Bases de Manresa es va afirmar: “La llengua catalana serà l’única que, amb caràcter oficial, podrà usar-se a Catalunya i en les relacions d’aquesta regió amb lo poder central”. Després de les Bases de Manresa els catalanistes van passar a l’acció en el tema de l’idioma. Elaboraren un programa possibilista i decidiren donar la confiança als mateixos catalans.

El programa de la Unió Catalanista es va aconseguir en part, només en aquells àmbits que no controlava l’Estat. L’entrada del català a les grans corporacions només s’assolí en el cas del de l’Ateneu barcelonés i l’Acadèmia de bones lletres. Al 1895, Àngel Guimerà decidí fer el seu discurs presidencial en català a l’Ateneu davant l’astorament del públic. Guimerà aprofità per fer-hi un elogi de la llengua catalana i demanà l’ús de l’idioma en la justícia, l’educació i la burocràcia. També cloqué el seu discurs amb una referència directa a la lleialtat idiomàtica: “Vergonya eterna a aquells que, menyspreant el seu idioma, alaben el dels altres”.

L’Acadèmia de la llengua catalana no va poder avançar per que es trobava paralitzada per l’enfrontament entre els arcaïstes i els tradicionalistes. Aquesta pugna facilità que la proposta de reforma idiomàtica nasquera al marge d’aquests sectors i al caliu d’una nova tendència literària; el modernisme.

6.2.5-La campanya lingüística de L’Avenç.

La revista de L’Avenç, nascuda al 1881 a Barcelona, es va endegar des del 1890 una campanya lingüística destinada a establir una ortografia i “posar el llenguatge escrit d’acord amb el parlat”.

Pompeu Fabra va publicar els seus primers estudis en els quals exposà les reformes necessàries per a construir el català literari modern. Pompeu Fabra amb altres companys es proosaren neutralitzar la influència ofegadora del castellà.

La reforma va deixar sense arguments els tradicionalistes que anàren veient com les propostes modernes s’anaven imposant. La majoria de les reformes foren incorporades el 1913 en les “Normes Ortogràfiques”, i, més tard, als “Acords Ortogràfics de Castelló de la Plana” el 1932.

6.3-L’ús literari.

Durant el segle XIX l’evolució de la literatura catalana pasaria des dels punts més baixos als punts més alts.

Durant el segle XVIII l’esperit de l’il·lustració trionfant va reforçar més la situació de l’espanyol com a llengua literària i de prestigi, i aprofundí les ideologies disglòssiques que mantenien el català com a llengua informal.

Tot i amb això, s’escriqueren en català alguns tractats científics i bona colla de textos de literatura popular. Al segle XIX continuà abundant la literatura religiosa dels gojos, les nades, les cançons i la literatura popular més profana de les cançons de bandolers i lladres de camí ral, les corrandes i les cançons de panders. Al país

Valencià ens trobem amb els romanços, els vals, les rondalles i els col·loquis, els quals reflectien la societat i la llengua de l'època i serien l'origen del teatre costumista valencià del segle XIX: el sàinet.

Durant el segle XIX a Catalunya, Menorca i Mallorca es representaven peces teatrals de temàtica religiosa seguint els postulats del neoclassicisme francès. Però, com més avança el segle la literatura tendeix a integrar-se en el sistema de mercat sotmès a les lleis de la oferta i la demanda.

L'estètica romàntica començà a arrelar entre els escriptors catalans durant aquest segle. La idea romàntica de comunió amb l'esperit de la terra o del poble permetia enllaçar amb la tradició i el passat cultural, lingüístic i mític permetí als autors catalans redescobrir la tradició i les arrels pròpies, abandonar l'excessiva influència espanyola dels segles anteriors i iniciar la recuperació de la literatura catalana.

A partir de mitjans dels cinquanta s'escriuen les primeres obres de teatre català: "La Verge de les mercés", "Tal faràs, tal trobaràs" i "Les joies de la Roser".

6.3.1-Els Jocs Florals.

Una de les màximes consecucions de la renaixença va ser la instal·lació del monolingüisme català dels Jocs Florals. Aquest fet va servir com a model de normalitat sociolingüística. Aquest fet va ocasionar constants referències compensatòries sobre la necessària i inqüestionada compatibilitat entre catalanitat i espanyolitat. Era el discurs regionalista que s'oposava a les concepcions més jacobines de l'espanyolisme. El discurs de Milà i Fontanals acaba amb la referència compensatòria a la espanyolitat d'un il·lustre català. El discurs del secretari, Antoni de Bofarull, és clarament provincialista.

També les composicions presentades als Jocs, feien en moltes ocasions referències a la llengua. "Lo qui no estima la llengua de sa pàtria mereix ésser mut".

Victor Valaquer insisteix que "La llengua i la poesia no són mortas quan al primer anunci de la literatura justa trenta nou poetas se presentan..." i fa una crida a la "joventut catalana, sian los Jocs Florals de aquest any lo vostre crit de desperta, ferro...".

Àngel Guimerà començà el seu discurs com a president dels Jocs Florals de 1889 de manera contundent: "Catalunya no ha mort". Tampoc Verdaquer creia que la llengua hagués mort, i amb un llenguatge més desacomplexat que el discurs jocfloral esc dominant es referia sovint a "la nació catalana" que "té les seues arrels tan fondes com elles en la terra...".

El discurs de la defensa de la llengua catalana fou un costant dels Jocs: l'any 1863, Terenci Thos i Codina afirmà: "Un poble...no deu perdre jamai lo que forma sa moralitat i, per tant sa llengua".

Respecte a la unitat de la llengua catalana, la tònica dominant del discurs jocfloral esc fou, fer referències historicistes al passat comú dels països catalans i poca cosa més. L'any 1867 emergí amb força i amb una bellesa excepcional el discurs de l'unitat de la llengua. El discurs d'Aquiló és un preciós cant a la llengua catalana parlà de tots els racons de Catalunya.

El discurs de Verdaquer, el poeta més representatiu dels Jocs Florals, fou un reflex d'aquell doble llenguatge dels homes de la renaixença. Verdaquer, va ser un paradigma de lleialtat lingüística catalana, i el punt de superació genial i pràctica en l'enfrontament entre els partidaris del "català que ara es parla" i els defensors

de les solucions arcaïtzants. No podem menystenir la participació decidida que va tenir Verdaguer en el moviment cívic i patriòtic del seu temps, en el seu cas relligant la llengua amb la religió i la pàtria i contribuint a revifar el passat històric català, la llengua i el folklore catalans.

7-EL SEGLE XX.

7.1-Context històric.

7.1.1-El regnat d'Alfons XIII (1902-1923).

És un període de progressiva descomposició del règim d'alternança en el poder dels partits liberal i conservador que havia començat després de la constitució de 1876. Progressivament es van creant noves forces polítiques com Solidaritat Catalana, impulsada per la Lliga Regionalista, partit que governarà la mancomunitat de Catalunya. A València es crea al 1918 un partit minoritari: Unió Valencianista. Al 1911 es creà la CNT a Barcelona, sindicat de gran influència entre la classe obrera. A partir de 1917 s'aguditza la conflictivitat social atada per l'onada revolucionària a Europa i per la crisi econòmica posterior a la finalització de la I Guerra Mundial. Durant el període de 1923 a 1931 el rei donà suport al colp d'Estat del general Primo de Rivera, el qual implantà una dictadura. Aquesta dictadura duqué a terme una política anticatalana, suposà el desmantellament de l'Estat anterior: suspensió de les garanties constitucionals, destitució dels governadors civils i dissolució de les Corts. També va prohibir l'activitat de la majoria de partits polítics i reestructurà tot l'aparell administratiu. Es va suprimir la mancomunitat i els militars pasaren a ocupar els llocs clau de l'administració civil. El dictador es presentà intolerant amb les qüestions de regionalisme i absolutament hostil amb les forces catalanistes, segons ell separatistes. Al 1930 el rei i l'exèrcit acordaren retirar confiança a Primo de Rivera i substituir-lo per un altre general: Berenguer. Però aquest acabà dimitint i fou substituït per l'almirall Aznar, el qual preparà les eleccions.

7.1.2-La segona república i la guerra civil.

El 14 d'abril de 1931 es proclamà la II República, el rei va abandonar Espanya i al 1932 s'aprovi en referèndum un estatut d'autonomia per a Catalunya. El govern que trionfa és una coalició de partits republicans i d'esquerra socialista que intenta reformar i modernitzar el país. Des de novembre de 1933 fins a febrer de 1936 governà una coalició de partits de dreta, la CEDA, període conegut com el bienni negre. Finalment en 1936 el front popular guanya les eleccions, però realment té poc de temps per a reprendre el programa de canvis estructurals interromput pel bienni negre, ja que al juliol de 1936 les tropes africanes i una bona part de l'exèrcit peninsular s'aixequen contra el règim democràtic i començà una llarga guerra civil que acabí amb el triomf dels militars revoltats amb el suport dels règims feixistes i nazis d'Europa.

7.1.3-La dictadura franquista (1939-1975).

La conseqüència de la guerra civil és la instauració d'una cruel dictadura pel general Franco que volí imposar la ideologia anomenada "Movimiento Nacional", partit creat per ell mateix amb la intenció de concentrar en la seua persona tot en poder de l'Estat. Dintre d'aquesta dictadura podem distingir dos períodes: de 1939 fins a 1959, caracteritzats per l'autarquia econòmica, l'aïllament internacional, el desastre econòmic i l'extrema repressió política dirigida contra tota manifestació de nacionalisme català o basc. El segon període va de 1959 fins a 1975 va ser caracteritzat per una certa pressió dels EEUU sobre el règim de Franco. El país nord americà buscà un aliat en el sud d'Europa contra l'abans de les idees comunistes. Això provocà que els ianquis demanaren a Franco un aflujament de la repressió.

7.1.4-La transició.

Esquemàticament els fets més destacables d'aquest període són els següents:

L'any 1975 morí el dictador Franco i començà a regnar Joan Carles I el qual proclamí a Arias Navarro com president del govern.

L'any 1976 s'amplià i intensificà el moviment de reivindicació democràtica que exigia un canvi immediat de règim polític. Aquest moviment es manifestà en múltiples actes de protesta al carrar i als centres de treball . En aquest mateix any es produí la substitució d'Ariasw Navarro per Adolfo Suares i s'aprovà el projecte de reforma política.

Al 1977 s'hi produïren les primeres eleccions democràtiques durant el mes de Juny, amb la totalitat de partits polítics legalitzats. Triomfà l'UCD. En aquest mateix any els grups feixistes, descontents amb les reformes, començaren amb l'estratègia de la tensió, consentida pel govern i dirigida a crear un clima d'inseguratat que instigara als militars a restaurar la dictadura.

Al 1978 s'aprovà la primera constitució.

En 1979 es varen produir les primeres eleccions constitucionals. Guanyà UCD, seguida del PSOE. Les tendències electorals seguiren la pauta europea: la població votà a opcions moderades. En aquest mateix any es produí l'aprovació de l'estatut d'autonomia de Catalunya.

A l'any 1980 la coalició CiU, de caràcter catalanista i orientació centrista, guanyà les primeres eleccions autonòmiques i obtingué l'accés al govern de la generalitat.

En 1981 es va produir un intent de colp d'Estat per part d'un sector militar. En aquest mateix any el govern és el de Calvo Sotelo (UCD).

Al 1982 el PSOE guanyà per majoria absoluta les eleccions. També es produí l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

En l'any 1983 es produí l'aprovació de l'estatut d'autonomia de les Balears i Aragó.

Al 1985 es produeix l'ingrés d'Espanya a la CEE.

En 1986 Espanya ingressa en la OTAN.

A l'any 1990 el parlament de Catalunya aprova una declaració a favor del dret d'autodeterminació del poble català.

En 1993 es produí l'aprovació de la primera constitució democràtica d'Andorra amb l'ingrés d'aquest país en l'ONU.

7.2-Llengua i societat.

7.2.1-Continua la persecució legal de la llengua.

El 1902 es signà un reial decret que obligava a tots els mestres a ensenyar la doctrina cristiana en castellà. Però els mestres explicaven la resta de disciplines en català, degut a que els nens de les escoles no entenien el castellà. L'afirmació del compte de Romanones, no deixà lloc a dubtes sobre la mentalitat imperialista subyacent en el decret. Romanones era del partit lliberal, i, per tant, partidari de la llibertat de pensament i ensenyament. La llibertat nacional no semblava formar part d'aquest ideari. Altres diputats veieren l'impossibilitat d'aplicar el decret i alertaren d'un possible efecte contraproduent que podria fer estendre's encara més a l'ensenyament en català. Els problemes polítics que comportà aquest reial decret obligaren a la dimissió del govern espanyol el desembre de 1902.

En 1904 s'autoritza l'ús d'altres llengües per a escriure telegrams no oficials.

L'actitud decidida de la Lliga defengué l'oficialitat de la llengua catalana el juny de 1916. El diputat Francesc Cambó reconegué que si no s'havia plantejat abans aquella proposta era perquè la qüestió de l'idioma era l'aspecte més difícil de la qüestió nacional catalana.

7.2.2-L'episodi del lerroxisme.

Lerroux fou enviat a Barcelona pel ministre de governació espanyol perquè conduís l'obrerisme cap a posicions anticatalanes. Lerroux manipulava les diferències entre regionalistes i republicans, distorsionava l'oposició entre catalanistes i obrers. La política demagògica de Lerroux consistia a fer creure que el catalanisme era carca i dretà i l'espanyolisme, republicà i progressista.

7.2.3-El modernisme i el noucentisme.

El modernisme aparegué per primera vegada al 1884 en la revista "L'avenç" i es clou al 1911 amb la mort de la principal figura d'aquest moviment, el poeta Joan Maragall. Els modernistes proposaren transformar una cultura tradicional i caduca en una cultura catalana nacional i moderna. Volien renovar la cultura catalana adequant-la als cànons moderns. Els modernistes aspiren a la universalitat de la cultura catalana. També lluitaràn per a fer sortir el català del clòs exclusivament literari.

Joan Maragall, el màxim poeta modernista, exposí la teoria de la paraula viva i afirmà que la paraula és la cosa més meravellosa dels humans, també defensí la llengua del poble. Ademés defensà la anormalitat de la imposició del castellà i la doble expressió que va partir el poble català.

El noucentisme va succeir al modernisme: en va ser una prolongació en l'afany de modernitzar la cultura catalana en nacional i en la normalització de la llengua catalana. Durant el període que va del 1906 a 1923 es va produir la consolidació del noucentisme i això significà un reforçament del catalanisme en el camp de la cultura. La dictadura de Primo de Rivera va posar fi provisionalment a les aspiracions dels noucentistes, però la seua influència es veié prolongada durant tot el període fins a la guerra civil. El noucentisme constituí el primer intent d'intervenció dels òrgans de poder en la cultura catalana. Els objectius que proposà éren:

- Transformar les plataformes de base, els mètodes d'ensenyament i la vida cultural, acadèmica i universitària. Es creen escoles i una xarxa de biblioteques, museus, etc...**
- Consolidar una llengua literària pura, flexible i normativitzada.**
- Recuperar el renaixement quatrecentista català i connectar amb la literatura europea. Editar i divulgar els autors catalans antics, i traduir els clàssics graco-llatins i els millors autors de la literatura europea.**
- Assolir la professionalització de l'escriptor català.**

Eugeni d'Ors va ser l'àrbitre intel·lectual i influí decisivament en la cultura catalana des del "Rosari" que es la seua obra.

Repercussions al país Valencià i les illes :

El període de reivindicació cultural, repercutí de forma favorable al país Valencià i les illes. Durant els anys 30 el país Valencià i Mallorca visqueren un clima de recuperació cultural i l'incipient però significatiu d'un nacionalisme polític que connectarà amb les idees noucentistes.

L'èxit d'una mena de llerrouisme valencià de la mà del popularisme republicà de Vicent Blasco Ibañez farà difícil la consolidació dels moviments autonomistes. Al país Valencià al 1904 es creà l'entitat cívica "Valencià Nova". Aquest grup convocà a l'any 1907 una assemblea regionalista valenciana a imitació tímida de la "Solidaritat Catalana".

Al 1918 es creà la "Unió Valencianista regional", que esdevingué el corresponent valencià del projecte polític de la Lliga: acceptarà la unitat nacional dels països catalans i propugnarà un estat nacional Valencià. Al 1930 es creà a Valencià la "Agrupació Valencianista republicana", organització partidària d'un Estat valencià dins una federació espanyola republicana.

A Mallorca el 1917 es creà el "Centre regionalista de Mallorca", de caire autonomista, presidit per Guillem Forteza. Després de la dictadura es formà el "Centre autonomista de Mallorca", pròxim a la Lliga regionalista i el Partit republicà Federal de Mallorca, l'esquerra mallorquinista. El 1934 es formà "L'esquerra Republicana Balear" de caràcter nacionalista i esquerrà.

7.2.4-La mancomunitat i Prat de la Riba.

Els anys 1914 i 1924 de la mancomunitat de Catalunya va significar la consolidació del catalanisme polític i de la política de normativització idiomàtica.

L'obra de la mancomunitat fou limitada per la manca de recursos i restringida a determinades àrees que la llei li atribuïa, però no hi ha cap dubte que han estat molt positius els treballs realitzats en els camps de la

cultura. La mancomunitat donà nou impuls a l'institut d'estudis catalans, a la biblioteca de Catalunya i feu una gran tasca per la renovació pedagògica amb la intriducció a l'Estat dels mètodes de Maria Montessori; la millora de l'escola industrial i de l'escola de treball i l'escola d'administració local, etc...Al 1914 s'inaugurà l'escola del Bosc. La mancomunitat serà dirigida per un estadista; Enric Prat de la Riba, el qual practicà un possibilisme regionalista centrat en la política de govern i aconseguí fites importants. Prat de la Riba considerava que Catalunya era una nació i Espanya un Estat plurinacional.

Prat de la Riba afirmà que les llengües serviren de força aglutinant dels grups humans i valorà positivament la diversitat lingüística de la humanitat des de Babel, ja que permeté construir els diversos pobles.

7.2.5-El procés de normativització.

Des de la revista "L'avenc" es desenvolupà una campanya de normativització lingüística. Però no serà fins que Catalunya comenci a gaudir d'un cert poder polític amb la mancomunitat sota l'impuls de Prat de la Riba que s'albiri una solució efectiva a la problemàtica lingüística. El català s'havia convertit en un poderós mitjà d'expressió culte i era el mitjà d'expressió de la major part de la classe política. L'any 1906 es celebrà a Barcelona el primer congrés internacional de la llengua catalana. Aquest congrés serví per a impulsar l'estudi, la fixació, la depuració i el conreu del català. Al 1907 Prat de la Riba fundà l'institut d'estudis catalans i al 1911 es va crear la secció filològica de l'institut. En 1917 es va publicar el text definitiu de les normes i el diccionari ortogràfic. Pompeu Fabra es convertí en el geni ordenador de la llengua catalana. Al 1912 publicà la gramàtica de la llengua catalana i al 1913 promulgà les normes ortogràfiques, en 1918 publicà la gramàtica catalana. Durant la dictadura de Primo de Rivera Fabra fou expulsat de la seua càtedra, però amb la proclamació de la república fou nomenat directament catedràtic de la universitat de Barcelona, però l'any 1939 s'exilià i morí al 1948.

Les normes ortogràfiques de l'institut d'estudis català s'esteneren al país Valencia, les illes i la Catalunya nord. En el país Valencia, a l'any 1932 es varen escriure les Normes de Castelló. Destaquen dos importants filòlegs; Sanchis Guarner i Francesc de Borja.

7.2.6-La dictadura de Primo de Rivera.

La Lliga nacionalista, retirada de les Corts Espanyoles, empentà la creació d'un estatut d'autonomia, secundada pels republicans, però contrària a la voluntat del dictador que volia tallar tot nacionalisme i suprimir la mancomunitat. Primo de Rivera generalitzà el castellà tant a les esglésies com a la cultura i es prohibí tota agrupació nacionalista.

Tras la reivindicació de molts mestres es va fer un reial ordre on s'obligava als mestres a l'ús del castellà.

El catalanisme, acorralat, va difondre's com a reivindicació de la pròpia cultura.

7.2.7-El naixement de l'escola catalana.

Flós i calcat embussà un patronat d'escoles catalanes que varen donar lloc al 1899 a l'Agrupació Protectora de l'Ensenyança catalana, la qual prendria el nom d'Associació a partir de 1902. L'escola Sant Jordi fou la primera escola catalana d'estil modern. Joan Bardina, fundà el 1906 l'escola de Mestres i portà a terme des de La Veu de Catalunya una campanya a favor de les tensions de l'escola catalana.

La societat civil va tindre un paper determinant en la catalanització de les escoles a través d'entitats privades com l'organització Nostra Parla. D'altres institucions tindran un paper important en la catalanització escolar com per exemple el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Industria.

La política de la Lliga estava molt més interessada en l'ensenyament universitari.

L'ajuntament de Barcelona decidí dedicar en el presupost de 1908 una partida a la escolarització i a l'ensenyament del català.

La Diputació de Barcelona, a partir de 1910, donà caràcter oficial al català. La Diputació de Lleida començà a organitzar cursos de català als seus funcionaris al 1913.

Els professors acomiadats de la feina per la dictadura podran continuar la tasca docent en entitats creades de nou com ara la cooperativa escolar Mutua Escolar Blanquerna (1924) o l'Ateneu Politechnicum (1927). L'ús del català en l'ensenyament es mantindrà d'amagat: en l'ús fóra de classe o en les explicacions suplementàries.

Un cop acabada la dictadura al 1930, es va usar la llengua catalana al paranimf de la universitat de Barcelona.

7.2.8-Pedagogs i polítics de l'idioma.

7.2.8.1-Carles Salvador, polític de l'idioma.

Carles Salvador i Gimeno fou gramàtic promotor de la normalització ortogràfica i poeta, autor de prosa narrativa, d'assatjos i divulgador entusiasta de l'obra d'autors catalans i estrangers. Ens centrarem especialment en el modern discurs sobre l'idioma que va desenvolupar en l'any 1930.

Activitat, ideologia i marc nacional.

L'empremta de Carner, Maragall o Saïarra també és evident en la seua obra lirtarària, com la de Xènius en l'obra periodística, i Pla de la Riba en el pensament polític. Carles Salvador admirava l'obra de Pompeu Fabra i l'ordenament politico-cultural del Principat, el noucentisme i l'avanguardisme. Carles Salvador rebutjà als regionalistes i l'actitud dels jocfloralistes. Fou un avantguardista i va tindre una profunda inquietud pedagògica. Era de pensament liberal democratacristià, republicà i calalanista radical. Les seues conviccions nacionals no admeten ambigüitats. Carles Salvador volia una Catalunya liberal i democrata, una Catalunya segons ell on cada ciutadà fós un home. Instruït pel seu mestre Miquel Duràn i Tortajada fou un model d'intel·lectual humanista.

Durant tota la seua vida es dedicà incansablement a la promoció de la cultura i l'idioma català. Creà l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana. Al 1922 la Protectora de Carles Salvador envià un comunicat en el qual felicitava a la diputació de València per l'acord que va prendre de

declarar la cooficialitat del valencià i el castellà i tramet un escrit de peticions semblants a la diputació d'Alacant i Castelló.

Carles Salvador destacà per la seua activitat de propaganda i defensa de l'ús social de la llengua catalana. Defensarà la unitat lingüística del català i la solució Fabriana com a única normativa viable.

A la dictadura francisca tindrà que abandonar l'enorme tasca periodística, però tornarà a la promoció de l'idioma organitzant els cursos de català a la societat Lo Rat Penat, i en 1951 publicarà la Gramàtica Valenciana.

7.2.9-Els anys trenta.

En l'any 1931 Francesc Macia va declarar a Barcelona la república catalana com a Estat integrant d'una hipotètica confederació de pobles ibèrics. La república catalana va haver de transformar-se en un poder polític català autònom, que van anomenar Generalitat, la qual fou sancionada l'any següent amb l'aprovació d'un estatut d'autonomia que reconeixia parcialment els drets de la comunitat lingüística catalana. La nova constitució republicana només esmentarà el castellà com a idioma oficial de la república. El nou marc no permetrà encara la normalització sociolingüística catalana.

En el projecte d'estatut de Núria es deia: "La llengua catalana serà oficial a Catalunya, però en les relacions amb el govern de Madrid serà oficial la llengua castellana.

Finalment l'article segon de l'estatut aprovat a Madrid rectificava l'article de Núria i declarava el català i el castellà llengües oficials a Catalunya, i institucionalitzava el dret dels ciutadans a escollir, a l'interior de Catalunya qualsevol dels dos idiomes.

7.2.10-La represió de la llengua durent el franquisme.

7.2.10.1-Un intent de lingüicidi.

El període de 1939 a 1943/44 va sofrir una fase de violència general en la que es pretenia una total substitució lingüística i cultural.

El període de 1944 a 1947 es caracteritzà per una fàcil assimilació. De 1947 a 1951 es produí l'aparició d'una cultura expressada en espanyol que buscava un públic que no coneixia la pròpia llengua i alhora una lleu permissivitat pública del món cultural català. A partir de 1951 augmentà la permissivitat, però es continuava barrant el pas del català a la cultura de masses. El 1956 el reglament de premsos només permet als premsos parlar en castellà. A l'any següent el registre civil només permet els noms en espanyol. L'any 1959 s'iniciaren les emissions de RTVE. La televisió representarà l'element definitiu de bilingüització catalana. Al 1963 davant la campanya de peticions al vicepresident del govern espanyol que demanava l'ensenyament del català i la creació de mitjans de comunicació en català, el govern ordena la clausura d'Omnium Cultural.

A l'any 1964 simposà una multa a l'editorial Proa per osar publicar un anunci en català i en castellà. Al 1972 el governador civil de Barcelona prohibí que les notes i els avisos que es feien pels altaveus del Camp Nou sigueren en català sota l'amenaça de clausurar l'estadi. Al 1974 es va iniciar el primer programa radiofòni informatiu i de periodicitat diària en català a la ràdio de Barcelona, i l'any 1975 s'aprovà el decret que permetia l'ensenyament de les llengües regionals.

7.2.10.2-La resistència.

La nova situació creada després de la guerra civil posava en perill l'existència mateixa de la llengua catalana. L'any 1945 en una reunió de l'ONU es denuncià el genocidi cultural i lingüístic a Catalunya. Durant les dècades dels quaranta i els cinquanta es tingué la clandestinitat com a opció. Durant la dècada dels seixanta s'inicià la revolució sociolingüística catalana amb l'aparició de la Nova Cançó. En 1966 es fundà l'Escola de Mestres Rosa Sensat, però la difusió cada vegada més gran de la televisió en espanyol esdevingué el fenomen lingüístic que va afavorir la minorització del català. Al 1967 la càtedra de llengua i literatura catalanes esdevingué per primer cop departament de Filologia a la Universitat de Barcelona. En el 1969 es fa la primera Universitat catalana d'estiu a Praga i s'inicia la campanya cívica "català a l'escola" per reclamar l'incorporació del català a l'ensenyament. La mort del dictador en el 1975 va fer que augmentara la pressió ciutadana a favor de la llengua catalana. Amb el Congrés de Cultura, la reivindicació de la oficialitat del català a l'escola, en l'ús social, administratiu, públic i etc...arribà la màxima difusió i podríem dir que recull i sintetitza la lluita duta a terme durant els quaranta anys de dictadura pels pobles dels països catalans a favor de la normalització de l'ús social i públic del català.

7.2.11-La situació actual.

7.2.11.1-El secessionisme lingüístic valencià.

Després de la mort de Franco reaparegué el fenomen anomenat secessionisme. Aquest fenomen consisteix en la defensa per part d'alguns grups polítics locals de marcada tendència conservadora d'una normativa lingüística especial per a la variant dialectal valenciana, que és considerada per aquests grups com una llengua independent. El secessionisme lingüístic valencià ja havia aparegut en diferents ocasions al llarg del present segle, sempre que les circumstàncies polítiques han permès l'engegament de polítiques de normalització lingüística al país Valencia. Tampoc es tracta d'un fenomen exclusivament valencià, ja que ha estat utilitzat en moltes parts del món per grups que pretenen aconseguir objectius polítics usant com a mitjà la manipulació de l'element simbòlic que és la llengua. Exemple clar fou el següent:

Són coneguts els intents de fer creure a la població andalusa l'existència d'una llengua andalucí diferent de l'espanyola, amb unes normes ortogràfiques ben curioses.

En definitiva, tot secessionisme té una intenció no confessada pels qui el promouen: empobrir l'ús de l'idioma i crear confusió entre els ciutadans perquè aquests deixen d'usar-lo i puça ser fàcilment substituït per un altre idioma, en aquest cas el castellà.

8-OPINIÓ PERSONAL.

Aquest llibre m'ha paregut d'una gran ajuda didàctica com a suport per al meu coneixement sobre la autèntica història de ma llengua. Però el que no m'ha agradat excessivament és la forma en que l'autor ens presenta els continguts, ja que és com si fóra un gran tema d'un llibre de text. Ara bé, l'autor ha sabut estructurar a la perfecció tota l'informació de manera que en siga molt fàcil de digerir i d'entendre, encara que siga prou avorrit de llegir-lo. Aquest llibre ha sigut per a mi una història sociolingüística basada en una agrupació dels fets i les dades històriques que han anat formant a la societat catalana durant els segles, de manera que en acabar de llegir-lo la meua consciència lingüística ha prés una dimensió nova per a mi, he conegut aspectes abans desconeguts de la meua llengua i també he romangut sobre la gran represió que ha sofert el meu poble per poder parlar-la. És un text que fa pensar donat la gran informació que aporta. L'autor ha sabut examinar perfectament els conflictes idiomàtics entre el castellà i el català i com han anat evolucionant en el temps. També ha tractat sobre els diferents ussos de les dues llengües segons l'època i els parlants.

En conclusió m'ha paregut un gran llibre, donat la gran capacitat d'aclariment evolucionístic de ma llengua des de fa molts segles, gairebé des del seu naixement, fins a la seua consolidació com a llengua. En definitiva puc dir que m'ha agradat com a llibre però no m'ha agradat com a llectura. Ara bé, això no és suficient motiu per a no recomanar la seua llectura a qui vulga conèixer un poc més sobre la seua història.